

Jerzy Fidura

100-lecie istnienia Starokatolickiego Kościoła Mariawitów (1906-2006)

Studia Ełckie 8, 101-111

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

100-LECIE ISTNIENIA STAROKATOLICKIEGO KOŚCIOŁA MARIAWITÓW (1906 –2006)

1. Geneza wspólnoty mariawitów

W roku 2006 mija 100 lat od chwili odłączenia się mariawitów¹ od Kościoła rzymsko-katolickiego. Na skutek ekskomuniki Stolicy Apostolskiej wyznawcy mariawityzmu definitywnie wypowiedzieli posłuszeństwo biskupom polskim i utworzyli samodzielną strukturę organizacyjną².

Korzenie tego wyznania, które ma całkowicie polski rodowód, sięgają końca XIX w. W latach osiemdziesiątych tego wieku w okupowanej Polsce zaczęły rozwijać się ukryte zgromadzenia zakonne, oparte na III Regule św. Franciszka z Asyżu³.

Założycielką jednego z ukrytych zakonów żeńskich była Feliksa Kozłowska, w zakonie nosząca imiona Maria Franciszka. Najpierw przez siostry zakonne a później ogół mariawitów została nazwana „Mateczką”⁴.

Założone przez nią Zgromadzenie Sióstr Ubogich św. Klary przyjęło nazwę Zgromadzenie Sióstr Mariawitek Nieustającej Adoracji Ublągania. Poza trzema ślubami zakonnymi: ubóstwa, wstrzemięźliwości i posłuszeństwa, siostry ślubowały nieustającą adorację Przenajświętszego Sakramentu.

¹ Określenie „mariawita” pochodzi od łacińskich wyrazów (Maria – Matka Jezusa i vita – życie). Oznacza ono „naśladowanie życia Maryi”.

² Zob. S. Rybak, *Starokatolicki Kościół Mariawitów*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, red. W. Hryniewicz, J. Gajka, S. Koza, Lublin 1996, s. 245-255.

³ Inicjatorem ich organizowania, opiekunem i kierownikiem duchowym był o. Honorat Koźmiński z zakonu kapucynów.

⁴ Feliksa Kozłowska urodziła się 27 V 1862 r. w Wieliczej koło Węgrowa. W wieku 22 lat wstąpiła do ukrytego zgromadzenia zakonnego, w którym zajmowała się początkowo pielęgnacją chorych w domach i organizowaniem pomocy ludziom biednym, a następnie wizytacją zgromadzeń żeńskich. W końcu 1886 r. Feliksa Kozłowska przybyła do Płocka gdzie za zezwoleniem o. Honorata Koźmińskiego założyła 8 IX 1887 r. wraz z pięcioma siostrami zgromadzenie zakonne oparte na II Regule św. Franciszka, zwanej też I Regulą św. Klary. Osłoną ich życia zakonnego i źródłem utrzymania była pracownia bielizny i robót kościelnych. Po trzech latach podczas których wzrastała liczba sióstr, rozpoczęła życie zakonne również matka Marii Franciszki Kozłowskiej, która kupiła w Płocku dom z ogrodem na potrzeby zgromadzenia.

Momentem przełomowym dla losów Zgromadzenia Sióstr oraz dla rodzącego się mariawityzmu było objawienie otrzymane przez M. Franciszkę Kozłowską 2 VIII 1893 r. w płockim kościele seminaryjnym, przed ołtarzem Matki Boskiej Nieustającej Pomocy. Objawienie to było początkiem nowego Zgromadzenia – Kapłanów Mariawitów. Stało się ono konstytutywnym elementem i istotnym motywem działania dla całej wspólnoty. Oto opis tego objawienia podany przez wizjonerkę: *W roku 1893 dnia 2 sierpnia, po wysłuchaniu Mszy św. i przyjęciu Komunii św., nagle zostałam oderwana od zmysłów i stawiona przed Majestatem Bożym. Niepojęta światłość ogarnęła moją duszę i miałam wtedy ukazane ogólne zepsucie świata i ostateczne czasy, potem rozwolnienie obyczajów w duchowieństwie i grzechy, jakich dopuszczają się kapłani. Widziałam Sprawiedliwość Boską wymierzoną na ukaranie świata i Miłosierdzie dające ginącemu światu, jako ostatni ratunek, Cześć Przenajświętszego Sakramentu i Pomoc Maryi. Po chwili milczenia przemówił Pan: „Środkiem szerzenia tej Czci, chcę aby powstało Zgromadzenie Kapłanów pod nazwą Maryawitów. Hasło ich: „Wszystko na większą chwałę Bożą i cześć Przenajświętszej Panny Maryi”. Zostawać będą pod Opieką Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, bo jako są nieustanne wysiłki przeciwko Bogu i kościołowi, tak jest potrzebna Nieustająca Pomoc Maryi*⁵.

Dzień 2 VIII 1893 r. stanowi więc w historii mariawityzmu jego początek, a wizja otrzymana tego dnia przez „Mateczkę” jest jego duchowym źródłem.

W miarę upływu lat wzrastała liczba sióstr i kapłanów. W końcu 1897 r. było 20 sióstr zakonnych oraz 20 tercjarek czynnych. Tyleż samo było też kapłanów, z których większość była profesorami seminariów i posiadała stopnie akademickie. Konsystorz Płocki, który usuwał kapłanów zwolenników objawień M. Franciszki Kozłowskiej do oddalonych parafii diecezji, przyczynił się do tego, że w ciągu kilku lat idee przez nich głoszone, rozszerzyły się na kapłanów i wiernych dalszych parafii w diecezji płockiej a także warszawskiej i lubelskiej.

Biskupi, z obawy przed odpowiedzialnością wobec władz rosyjskich za istnienie bez zezwolenia powstałych zgromadzeń zakonnych, nie chcieli oficjalnie wiedzieć o mariawitach.

W związku z tym w sierpniu 1903 r. udała się do Rzymu delegacja 16 kapłanów wraz z M. Franciszką Kozłowską i jedną z sióstr zakonnych, aby przedstawić sprawę papieżowi Piusowi X. Złożono mu rękopis objawień i historię mariawityzmu w języku łacińskim, z prośbą o rozpatrzenie i zatwierdzenie obu zgromadzeń zakonnych, aby mogli legalnie „wieść ten rodzaj życia”.

⁵ S. Rybak, *Mariawityzm. Studium historyczne*, Warszawa 1992, s. 139.

W połowie 1904 r. na podstawie opracowanego przez M. Franciszkę Koźłowską zbioru przepisów, zwanego Ustawami⁶, utworzono Związek Mariawitów Nieustającej Adoracji Ubłagania. Związek ten, zrzeszający wszystkich mariawitów, składał się ze Zgromadzenia Kapłanów (I Reguła św. Franciszka), Zgromadzenia Sióstr (II Reguła św. Franciszka), Tercjarzy (III Reguła św. Franciszka) i Bractwa Mariawitów Nieustającej Adoracji Ubłagania. Związek powstał dla szerzenia czci Przenajświętszego Sakramentu i wzywania Pomocy Matki Bożej jako Dzieła Wielkiego Miłosierdzia, dające ginącemu w grzechach światu ostatni ratunek. Głównym zadaniem Związku było przywrócenie na całym świecie najwyższej chwały Boga, odrodzenie duchowe i przywrócenie gorliwości pierwszych chrześcijan. Godłem Związku stały się słowa Psalmu 65: „Wszystka ziemia niech Cię adoruje i błaga”.

Dnia 3 VIII 1904 r. druga delegacja kapłanów mariawickich (ks. R. Próchniewski i ks. L. Gołębiowski) ponowiła u papieża złożoną prośbę i przedłożyła do zatwierdzenia Ustawy Związku Mariawitów.

Wbrew oczekiwaniom decyzja Stolicy Apostolskiej była negatywna. Kongregacja Świętego Oficjum wydała 4 września dekret o rozwiązaniu stowarzyszenia mariawitów, orzekając, że *ma być do szczytu skasowane, z rozwiązaniem ślubów w jakikolwiek sposób przez nich składanych*⁷.

Mimo niepomyślnego obrotu sprawy mariawici w okresie 1905 r. ponawiali wyjazdy do Rzymu w celu zalegalizowania ich w łonie Kościoła rzymskokatolickiego (w styczniu ks. Skolimowski, w czerwcu ks. Gołębiowski i 3 delegatów ludu, w lipcu ks. Próchniewski). Działania hierarchii kościelnej w kraju nie stwarzały jednak nadziei na pozytywny dla mariawitów finał. Wielu księży mariawitów suspendowano i usuwano z parafii (np. ks. Marksa, Paradowskiego, Kahla, Szymanowskiego, Gostyńskiego, Pągowskiego, Skolimowskiego).

W takiej sytuacji na początku 1906 r. odbył się ogólny zjazd kapłanów mariawitów, który postanowił wypowiedzieć posłuszeństwo biskupom polskim oraz apelować po raz ostatni u papieża. Bieg wydarzeń był jednakże niełaskawy dla mariawitów. We wszystkich kościołach diecezji płockiej odczytano okólnik Konsystorza Płockiego z 14 II 1906 r., w którym nauki mariawitów uznano za herezję, ich głosicieli za wrogów i zwodzicieli. W prasie rozpoczęła się kampania oszczerstw i potwarzy przeciwko mariawitom i M. Franciszce Ko-

⁶ Te szczegółowe postanowienia zwane Ustawami dla zgromadzeń kapłanów i sióstr oraz tercjarzy i bractwa opracowane zostały na podstawie reguł franciszkańskich, prawa kanonicznego i przepisów zgromadzeń zakonnych.

⁷ Dokument ten został przesłany biskupowi płockiemu J. Szembekowi i Kongregacja jego właśnie czyniła wykonawcą. Wiele wskazuje na to, że dekret ten wydano na żądanie bpa Szembeka. On właśnie dostarczał do Rzymu informacje o mariawitach i istniał związek między jego wyjazdem lipcowym do Rzymu, a dekretem Kongregacji z 4 września.

złowskiej. Biskupi warszawski, lubelski, sejneński i kielecki suspendowali kapłanów mariawickich.

W Wielki Czwartek – 12 IV 1906 r. został odczytany w kościołach katedralnych w Warszawie, Płocku i Lublinie list okólnikowy Piusa X z 5 kwietnia 1906 r., w którym papież potwierdził dekret Kongregacji Świętego Oficjum z 4 IX 1904 r. i uznał stowarzyszenie mariawitów *jako związane nielegalnie i nieważnie oraz za zniesione i potępione*.

W tym czasie Związek Mariawitów zrzeszał znaczącą grupę wiernych i kapłanów. Obok odrodzenia życia religijnego kapłani prowadzili działalność oświatową i socjalną, zwłaszcza w środowiskach wiejskich i robotniczych. Zamiast czarnych sutann zaczęli nosić szare habity franciszkańskie. Postawa kapłanów mariawitów wobec władzy kościelnej była popierana przez wiernych.

Dnia 31 XII 1906 r. w kościołach diecezji warszawskiej, płockiej i lubelskiej ogłoszono imienną klątwę⁸ na M. Franciszkę Kozłowską – założycielkę mariawityzmu i ks. Jana M. Michała Kowalskiego – przełożonego Zgromadzenia Kapłanów Mariawitów.

Kapłanom mariawitom pozostawiono 20 dni dla „opamiętania się” pod groźbą ekskomuniki większej, osobistej i imiennej, wiernych zaś ostrzeżono, że ci co do sekty mariawitów należą, przestają być prawnymi św. Kościoła Bożego synami.

Ostatni dzień grudnia 1906 r. zakończył więc definitywnie wieloletnie starania kapłanów mariawitów o zalegalizowanie ich misyjnej działalności w łonie Kościoła rzymskokatolickiego. Data ta oznacza zatem wykluczenie mariawitów ze struktury dotychczasowego ich Kościoła i stanowi początek osobnego związku wyznaniowego mariawitów.

2. Rozwój Kościoła Mariawitów

Bezskuteczne starania kapłanów mariawitów w Rzymie w okresie od sierpnia 1903 r. do lipca 1905 r. o legalizację Związku Mariawitów spowodowały złożenie przez nich w lutym 1906 r. oświadczenia biskupowi płockiemu Wnukowskiemu i arcybiskupowi warszawskiemu Chościak-Popielowi o wypowiedzeniu posłuszeństwa.

Zaczęto organizować niezależne parafie mariawickie. Od początku lutego do połowy marca 1906 r. opowiedziało się za mariawityzmem 16 parafii z około 50 tys. wiernych.

⁸ Kongregacja Świętego Oficjum z wyraźnego polecenia Ojca Św. orzekła w dekrecie z 5 grudnia 1904 r. że oboje wymienieni podlegają ekskomunice większej i tym samym są całkowicie wyłączeni z Kościoła.

Ze strony rzymskokatolickiej podjęto akcje w celu odzyskania świątyni będących w posiadaniu mariawitów. Doszło do przemocy, a w niektórych parafiach (Grębkowice, Lesznie, Strykowie) do bójek, przelewu krwi i interwencji policji. Arcybiskup warszawski złożył 28 V 1906 r. memoriał do ministra spraw wewnętrznych, domagając się odebrania mariawitom kościołów.

Wykorzystując możliwości, jakie stwarzał dekret z 17 IV 1905 r. o wolności wyznań oraz ukaz cara Mikołaja II z 17 X 1905 r. o tolerancji religijnej, kapłani mariawici rozpoczęli starania o zalegalizowanie ich jako odrębnego związku wyznaniowego przez ówczesne władze Królestwa Polskiego.

Dekretem z 28 XI 1906 r. rząd rosyjski uznał związek religijny mariawitów „za prawnie istniejącą i korzystającą z ochrony prawa sektę”. Akt ten nie dawał jednak Związkowi Mariawitów osobowości prawnej. Zezwalał natomiast na tworzenie gmin kościelnych na podstawie odrębnych dla każdej z nich statutow, zatwierdzonych przez ministra spraw wewnętrznych. Zarazem dekret ten nakazał mariawitom zwrócić Kościołowi rzymskokatolickiemu świątynie w parafiach, w których przejęli je mariawici. Mariawici podporządkowali się decyzji władz.

Po uzyskaniu tymczasowego prawnego unormowania mariawici przystąpili do uregulowania wewnętrznych spraw organizacyjnych. Dnia 10 X 1907 r. zebrała się w Warszawie pierwsza Kapituła Generalna Kapłanów Mariawitów z udziałem delegatów z parafii. Wybrano ministra generalnego Związku Mariawitów Nieustającej Adoracji Ubłagania, którym został powtórnie ks. Jan M. Michał Kowalski. Ustalono, że jego zastępcą jest wikariusz generalny. Parafie podzielono na 5 okręgów (warszawski, płocki, łódzki, podlaski i litewski), którymi zarządzają kustosze, a w ich zastępstwie wikariusze. Kapituła postanowiła również, że Msze św. i wszystkie obrzędy religijne mają być sprawowane w języku polskim (narodowym).

Zmuszeni dekretem z 28 XI 1906 r. do zwrotu wszystkich kościołów mariawici rozpoczęli budowę własnych. W latach 1906-1909 pobudowano 38 kościołów i 34 kaplice. W wielu parafiach budowano ponadto tzw. domy ludowe, w których urządzano szkoły, sale zajęć, kursy przygotowujące do zawodu, kursy dla analfabetów, ochronki dla dzieci.

Dla dalszego bytu powstałego Kościoła stało się nieodzowne zachowanie sukcesji apostołskiej. Należało prawowicie wyświęcić kapłanów na biskupów. W tym celu mariawiccy księża nawiązali kontakt z biskupami Kościoła Starokatolickiego w Holandii. Dnia 5 X 1909 r. ks. Jan Kowalski, minister generalny Związku Mariawitów, otrzymał sakrę biskupią w Utrechcie z rąk abpa Gerarda Gula. W roku następnym pierwszy biskup mariawicki, przy współudziale dwóch biskupów z Holandii (Gerarda Gula i Jakuba von Thiela), udzielił sakry biskupiej dwóm dalszym kapłanom: Romanowi M. Jakubowi Próchniewskiemu

i Leonowi M. Andrzejowi Gołębiowskiemu. Od tego czasu Kościół przybrał nazwę Starokatolicki Kościół Mariawitów.

Uwzględniając zaszłe zmiany w mariawityzmie, władze rosyjskie wydały „Prawo o wyznaniu mariawitów”, w którym uznały mariawitów za związek religijny na prawach korporacji publicznej na równi z innymi prawnie uznanymi Kościołami chrześcijańskimi.

W sierpniu 1914 r., mariawici ukończyli trwającą trzy lata budowę świątyni i klasztoru w Płocku. Okazały gmach świątyni z połączonymi na kształt litery „E” (Eucharystia) skrzydłami klasztoru wzniesiono wysiłkiem i ofiarnością całego ludu mariawickiego. Siedem lat później (23 VIII 1921 r.) w podziemiach tej płockiej świątyni spoczęły zwłoki zmarłej założycielki mariawityzmu M. Franciszki Kozłowskiej.

Na początku lat dwudziestych XX wieku Kościół Starokatolicki Mariawitów liczył 1 arcybiskupa, 2 biskupów, 30 kapłanów, 57 braci zakonnych, 244 sióstr zakonnych, ok. 45 tys. wiernych i posiadał 67 parafii, 38 filii, 44 kościoły, 14 kaplic, 72 domy parafialne, 25 szkół, 45 przedszkoli, 14 czyteln, 28 sal zajęć, 32 zakłady rękodzielnicze, 4 internaty dla sierot, 13 domów starców i 43 związki wspomagania biednych.

3. Rozłam w mariawityzmie (1935)

Z perspektywy lat widać, że ze śmiercią założycielki mariawityzmu skończyła się najpiękniejsza karta jego historii. M. Franciszka Kozłowska była bowiem przede wszystkim reformatorką życia duchowego i sterowała Kościołem Mariawitów. Sprawujący rządy w Kościele abp Jan Kowalski stał się po śmierci założycielki władzą jednoosobową. Zdecydowały o tym przede wszystkim względy formalnoprawne. W świetle bowiem przepisów legalizujących mariawityzm był on reprezentantem Kościoła i jego jednoosobowym organem, w świetle zaś wewnętrznych przepisów Związku Mariawitów – dożywotnim przełożonym.

Także ogromny wpływ miało głębokie zaufanie duchowieństwa i ludu mariawickiego do osoby abpa Kowalskiego. Mając na względzie ogromne jego poświęcenie i oddanie bez reszty mariawityzmowi widziano w nim duchowego spadkobiercę założycielki. Oparciem duchowym dla działań abpa Kowalskiego były również niektóre słowa z Objawień i wypowiedzi „Mateczki”.

Wprowadzone przez abpa J. Kowalskiego na przestrzeni lat 1922 - 1934 innowacje kościelne miały różnoraki charakter, w większości teologiczny. Między innymi wprowadzono udzielanie Komunii św. pod dwiema postaciami (1922), zniesiono obowiązkowy celibat (1924), wprowadzono kapłaństwo sióstr zakonnych (1929), a następnie kapłaństwo powszechne (1930). Działania abpa Kowalskiego spotkały się z krytyczną oceną niektórych księży i spowodowały

ich odejście z Kościoła Mariawitów (np. księży Pagowski, Krakiewicz, Rytel, Modrzejewski). W związku z wprowadzeniem małżeństw kapłanów z siostrami zakonnymi Unia Utrechcka zawiesiła w 1924 r. stosunki ze Starokatolickim Kościołem Mariawitów.

Zdecydowana większość duchowieństwa mariawickiego krytycznie oceniła reformy abpa Kowalskiego i zdobyła się na jawną ocenę. Nastąpiło to w styczniu 1935 r. podczas zwołanej przez dwóch biskupów (wikariuszy generalnych K. Feldmana i R. Próchniewskiego) Kapituły Generalnej Zgromadzenia Kapłanów Mariawitów.

Zjazd biskupów i kapłanów, z udziałem sióstr zakonnych i przedstawicieli świeckich z parafii, postanowił zwolnić z urzędu abpa Kowalskiego. Na przełożonego Kościoła wybrano bpa Klemensa M. Filipa Feldmana, przyznając mu tytuł Biskupa Naczelnego. Postanowiono, że Kościołem będzie rządził Synod składający się z biskupów i wybranych kapłanów.

Arcybiskup Jan M. Michał Kowalski wraz z grupą swoich zwolenników (3 kapłanów i ok. 80 sióstr zakonnych) został przeniesiony do Felicjanowa koło Płocka. Nastąpił wtedy, trwający do dziś, rozłam w mariawityzmie na dwa ugrupowania. Grupa zwolenników abpa Kowalskiego utworzyła Kościół Katolicki Mariawitów.

Zdecydowana większość mariawitów pozostała przy dotychczasowej nazwie i tworzy Starokatolicki Kościół Mariawitów. Jednakże rozłam, atmosfera plotek i wzajemnych waśni przyniosły mariawityzmowi ogromną i niepowetowaną szkodę. W Starokatolickim Kościele Mariawitów dokonano zmian w kierunku przywrócenia stanu sprzed śmierci założycielki. Dla duchowieństwa, sióstr zakonnych i wiernych ona bowiem była sternikiem i ostoją życia duchowego.

4. Czasy najnowsze mariawitów

Tragizm II wojny światowej nie ominął obu Kościołów mariawickich. Niemcy zajęli klasztor płocki, wysiedlili prawie wszystkich jego mieszkańców. Zniszczono wiele świątyń, szczególnie w Warszawie, Łodzi i Wiśniewie. W 1941 r. Niemcy aresztowali i wywieźli do obozu w Dachau abpa Kowalskiego, którego zagazowano w maju 1942 r. Do wyjazdu do Niemiec zmuszony został Naczelny Biskup Starokatolickiego Kościoła Mariawitów K. Feldman, który wrócił dopiero w 1957 r. (zm. w Płocku 1971 r.).

Dekretem z dnia 5 IX 1947 r. nastąpiło uregulowanie bytu obu Kościołów mariawickich. Funkcje Biskupa Naczelnego w Starokatolickim Kościele Mariawitów sprawowali po wojnie z wyboru Kapituły Generalnej biskupi: R. Próchniewski, W. Przysiecki, J. Sitek, W. Gołębiowski i obecnie M. Tymoteusz Kowalski (od 1972 r.).

W następstwie obrad II Soboru Watykańskiego zmienił się stosunek duchowieństwa Kościoła rzymskokatolickiego i społeczności mariawitów. Znaczący wpływ na zmianę tych stosunków miało wprowadzenie w Kościele rzymskokatolickim szeregu reform, z których wiele sześćdziesiąt lat wcześniej postulowali mariawici.

W 1971 r. z okazji 50 rocznicy śmierci założycielki M. Franciszki Kozłowskiej rzymskokatolicka Komisja Episkopatu do Spraw Ekumenizmu przekazała Biskupowi Naczelnemu Starokatolickiego Kościoła Mariawitów okolicznościowy list, który przez mariawitów został odebrany jako nowe, szersze spojrzenie rzymskich katolików na osobę założycielki i ruch przez nią zainicjowany⁹.

W 1979 r. doszło do podpisania przez przedstawicieli Kościoła rzymskokatolickiego i Starokatolickiego Kościoła Mariawitów protokołu o wzajemnym uznawaniu chrztu.

W styczniu 1986 r. po raz pierwszy przybył do kościoła mariawickiego w Warszawie rzymskokatolicki biskup Władysław Miziołek. To bezprecedensowe wydarzenie miało miejsce podczas nabożeństwa ekumenicznego w ramach Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan. Podczas głównego nabożeństwa ekumenicznego w rzymskokatolickiej świątyni w Warszawie na Lesznie kazanie wygłosił Biskup Naczelny Starokatolickiego Kościoła Mariawitów M. Tymoteusz Kowalski.

5. Podstawowe zasady wiary i pobożność

Starokatolicki Kościół Mariawitów wyznaje starożytne katolickie zasady wiary i moralności Kościoła powszechnego. Zasady te zawarte są w księgach kanonicznych Pisma św. Starego i Nowego Testamentu oraz w dogmatach i Tradycji nie podzielonego Kościoła. Uznaje więc nauczanie pierwszych siedmiu soborów powszechnych¹⁰.

Kościół opiera się także na Objawieniu o Bożym Miłosierdziu, otrzymanym przez M. Franciszkę Kozłowską. Głosi ono, że ratunek dla pogrążonego w grzechach świata jest w Chrystusie utajonym w Przenajświętszym Sakramencie oraz we wzywaniu Nieustającej Pomocy Najświętszej Maryi Panny. Dlatego wskazuje na konieczność naśladowania życia Matki Bożej. Nosząc w swej nazwie imię Maryi, Kościół wskazuje na konieczność naśladowania

⁹ S. Rybak, *Mariawityzm*, s. 129-132.

¹⁰ Starokatolicki Kościół Mariawitów uważa, że tylko sobór powszechny, który reprezentuje całe chrześcijaństwo, może ustanawiać dogmaty obowiązujące wszystkich chrześcijan. Nie uznaje też prymatu żadnego biskupa oraz nieomyślności człowieka w sprawach wiary i moralności.

przez wiernych Jej życia: cichości, pokory, ducha modlitwy, wielkiej miłości dla bliźnich i gotowości pełnienia woli Bożej.

Kult Przenajświętszego Sakramentu w życiu wiernych polega na uczestnictwie we Mszy św., częstym przyjmowaniu Komunii św. i odprawianiu Adoracji Ubłagania. W każdą niedzielę i święto mariawita ma w pełni uczestniczyć we Mszy św. Celebracja ta jak i cała liturgia są odprawiane wyłącznie w języku polskim. Komunia św. jest udzielana pod dwiema postaciami.

Każdy z wyznawców ma obowiązek odprawiania godzinnej Adoracji Przenajświętszego Sakramentu raz w tygodniu, oraz powinien wziąć udział raz w miesiącu we wspólnym, uroczystym Jego uwielbieniu. Duchowieństwo i siostry zakonne mają obowiązek odprawić codziennie adorację¹¹.

Kościół uznaje siedem sakramentów św. Spowiedź uszna przed kapłanem obowiązuje dzieci i młodzież do 18 lat. Mogą z niej korzystać dorośli na własne życzenie, ale obowiązującą jest spowiedź powszechna przed Chrystusem z rozgrzeszeniem kapłana.

Kościół wierzy, że Bóg sprawuje cuda w duszy człowieka, ale nie uznaje tzw. cudownych relikwii, obrazów, figur itp. Nie odrzuca jednak poszanowania, jakim powinno się otaczać obrazy o treści religijnej oraz relikwie i pamiątki po świętych.

Wszystkie posługi są bezpłatne, zgodnie z zaleceniem Chrystusa: „Darmo wzięliście – darmo dawajcie”. Duchowieństwu wolno przyjmować ofiary za posługi religijne, ale nie wolno ich żądać.

6. Ustrój Kościoła i dyscyplina

Wiernym Kościoła jest ten, kto przyjmuje naukę wiary głoszonej przez Starokatolicki Kościół Mariawitów, należy do określonej parafii i uznaje ustanowione zasady organizacji i działalności Kościoła.

Według obowiązującego statutu Kościoła władzami Kościoła są Synod, Kapituła Generalna, Rada Kościoła, Biskup Naczelny, Biskup Diecezjalny, zebranie parafialne, rada parafialna i proboszcz¹². Duchowieństwo stanowią biskupi, kapłani diakoni i subdiakoni.

¹¹ W 1923 r. w celu pogłębienia pobożności eucharystycznej mariawitów wprowadzono *Brewiarz eucharystyczny*. Siostry odmawiają tzw. *Psalterz Ducha Przenajświętszego*. Zob. J. S. Gajek, *Godziny kanoniczne w Kościołach starokatolickich*, EK, t. 5, kol. 1246-1247.

¹² Synod jest władzą zwierzchnią oraz instancją ostateczną i odwoławczą od uchwał i decyzji innych władz Kościoła. Kapituła Generalna jest ogólnym zgromadzeniem wszystkich czynnych biskupów i kapłanów. Rada Kościoła jest władzą zarządzającą i wykonawczą. Biskup Naczelny pełni jednocześnie funkcję Przewodniczącego Rady Kościoła i reprezentuje Kościół na zewnątrz.

W Starokatolickim Kościele Mariawitów nie istnieje obowiązkowy celibat duchownych. Wśród duchownych są zarówno celibatariusze jak i żonaci. Wszystkich obowiązuje zachowanie ducha franciszkańskiego. Duchowni kształcą się w Seminarium Duchownym w Płocku oraz w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. Centrum Zgromadzenia Sióstr Mariawitek jest klasztor w Płocku.

Administracyjnie Kościół dzieli się na trzy diecezje: warszawsko-płocką (z siedzibą w Płocku), śląsko-łódzką (z siedzibą w Łodzi) i podlasko-lubelską (z siedzibą w Cegłowie). Kościół jako całość jak i każda parafia posiadają osobowość prawną. Kościół wydaje czasopismo „Mariawita”, które pełni również rolę organu prasowego Kościoła. Działalność Kościoła reguluje imienna ustawa z 1947 r.

Starokatolicki Kościół Mariawitów zrzesza ok. 26 tys. wiernych w 42 parafiach i ich filiach¹³. Posiada ponad 40 kościołów i kaplic. Duchowieństwo liczy 3 biskupów i 27 kapłanów. Za granicą, w Paryżu, znajduje się jedna parafia mariawicka, gdzie w 1988 r. poświęcono nowy kościół.

Natomiast Kościół Katolicki Mariawitów liczy ok. 4 tys. wiernych w 16 parafiach i placówkach. Na czele tego Kościoła od 1946 r. stoi abp M. Wojciechowski. Posługę duchownych pełnią 22 kobiety.

7. Współpraca ekumeniczna

Starokatolicki Kościół Mariawitów popiera idee ekumeniczne i współpracuje ze wszystkimi wyznaniem chrześcijańskimi. Biskupi mariawicy (R. Próchniewski, W. Przysiecki) wraz z przedstawicielami innych Kościołów mniejszościowych należeli do współorganizatorów Polskiej Rady Ekumenicznej. Kościół mariawicki należy do Światowej Rady Kościołów i Europejskiej Konferencji Kościołów. W 1997 r. Konferencja Plenarna Episkopatu Kościoła rzymskokatolickiego i Rada Starokatolickiego Kościoła Mariawitów powołały Komisję Mieszaną do spraw Dialogu.

¹³ M. Libiszowska-Żółtkowska, *Kościoly i związki wyznaniowe w Polsce*, Warszawa 2001, s. 152-153.

100 JAHRE DES BESTEHENS DER ALTKATHOLISCHEN
KIRCHE VON MARIAVITEN

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Mariavitische Bewegung entstand in Polen am Ende des 19. Jahrhunderts. Die Gründerin war Feliksa Kozłowska (Ordensname: Maria Franciszka), von Mariaviten genannt „Mutterschen“. Im 1893 erlebte sie in der Kirche in Plock eine Jesu-Erscheinung. Es wurde ihr das Böse in der Welt, niedrige Moral der Geistlichen und die Strafe Gottes gezeigt. Sie sah sich zugleich zur Heilung dieser Lage durch die Verbreitung des Kultus vom Allerheiligsten, das Nachfolgen von Mutter Gottes Maria und zur Gründung der priesterlichen Gemeinschaft (Mariaviten) berufen.

Trotz vielen Bemühungen wurde diese Gemeinschaft sowohl von den polnischen Bischöfen als auch vom Papst Pius X nicht anerkannt und seit 1906 besteht sie auserhalb der katholischen Kirche. Die Altkatholische Kirche von Mariaviten zählt ca. 25 Tausend von Gläubigen, geteilt in 42 Gemeinde und 3 Diözesen. Sie ist ökumenisch gesinnt und gehört zur Weltlichen Rat der Kirchen.